

Méregből gyógyító szer

Sok kertbarát ismerheti a ricinust, mert a mérsékelt övi területeken, így nálunk is ültetik egynyári dísznövényként. Robosztus megjelenésű növény, sok, változatos színű és méretű fajtája ismert.

TUDTA, HOGY...

...hazájában, Északkelet-Afrikától a Közel-Keletig, valamint a trópusokon, ahol sokféle kivadult, nem egy évig él, hanem 8-12 méter magas cserje, és nedvesebb helyeken, vízmosságokban, útszéleken helyenként sűrű bozótot alkot?

A kutyatejfélek családjába (*Euphorbiaceae*) tartozó ricinus (*Ricinus communis*) jellegzetes, hosszú nyelvű, nagy levelei tenyeresen hasadtak. A virágok tömött virágzatban nyílnak, alul vannak a porzósak, a faszzerűen elágazó porzószállakon rengeteg sárga portokkal. Felül helyezkednek el a hárombibés, piros női virágok, melyekből a lágy tüskével borított, ritkábban sima felületű, háromrekeszű toktermések fejlődnek. Barnás-vöröses márványozott mintázatú magja bab alakú, és úgy néz

ki, mint egy vérrel tele-szívott potrohú, jóllakott közönséges kullancs (*Ixodes ricinus*). Erőről a rovarfajról kapta a növény a nemzetségnevét: ricinus.

Minden része mérgező, ennek ellenére ismert gyógynövény is. Már az egyiptomi és mezopotámiai orvoslás is számon tartotta, 6000 éves ókori egyiptomi sírokban is megtalálták a magját.

A ricinusolajat hideg préseléssel vonják ki a magból, majd hőhatással távolítják el a ricint. A ricinusolaj közismert haszajtó, valamint bőrpuhító és nyugtató hatása miatt borogatószerek, szemvizek alapanyaga.

A ricinusolaj-gyártás melléktermékét, a ricinuspogácsát rágcsálóirtásra használják. Van még egy nagyon fontos felhasználási területe, belső égésű motorok értékes kenőanyaga, elsősorban repülőgépeknél, versenyautóknál. A finom szerkezetű olajat fékfolyadékok, színezékek, festékek, viaszok, szappanok és parfümök gyártására is használják. Sokféle népi néven ismerik a ricinust, például ötujjú fűként, kerti berzsenyként, nagysárfűként. A kiki az egyiptomi nevéből ered, míg a csodafa, a csodafű, a Jónáska-bab, a Jónás fája és a kikajon neveknek bibliai hátterük van, Jónás prófétának egy ricinuscsereje adott árnyékot a sivatagban. Krisztuskezenek, krisztustenyérének, krisztuspálmának sebgyógyító hatása miatt nevezik. A vakondokfa, vakondfű, vakondbab elnevezés pedig arra utal, hogy állítólag távol tartja a vakondot a kertből.

HALÁLOSAN MÉRGEZŐ

Minden része, de különösen magja halálosan mérgező, mert a ricinusolaj mellett az enyhén mérgező ricinint és egy igen mérgező glikoprotein fehérjét, ricint tartalmaz. Egy gyerek számára már néhány mag is halálos lehet. A ricin klasszikus krimik szereplője és vegyi fegyverként is ismerik. Jól dokumentált eset, hogy 1978-ban Londonban KGB-ügynökök ricinnel töltött platinagolyócskát szúrtak Georgi Markov bolgár disszidens író lábába, aki néhány nap múlva elhunyt.

Fráter Erzsébet